

Vergaderjaar 2021–2022

29 538

Zorg en maatschappelijke ondersteuning

34 104

Langdurige zorg

Nr. 331

BRIEF VAN DE MINISTER VAN VOLKSGEZONDHEID, WELZIJN EN SPORT

Aan de Voorzitter van de Tweede Kamer der Staten-Generaal

Den Haag, 10 december 2021

Met deze brief informeer ik uw Kamer over de uitvoering van de volgende moties en toezeggingen op de volgende onderwerpen:

- Het Wmo-toezicht.
- Onafhankelijke cliëntondersteuning.
- Tolkvoorzieningen.
- Mantelzorg.
- De handreiking kwetsbare ouderen thuis.
- Het eindrapport van het leer- en experimenteerprogramma samenwerking gemeenten – zorgverzekeraars.

In mijn brief van 25 oktober jl.¹ heb ik uw Kamer geïnformeerd over de uitkomsten van de derde monitor abonnementstarief. Recent hebben de onderzoekers van de monitor daarin een fout ontdekt. Dat licht ik ook toe.

Monitor abonnementstarief

In de derde rapportage van de monitor abonnementstarief Wmo², met inzichten over het jaar 2020, is een inschatting gemaakt van het netto-effect van de invoering van het abonnementstarief. Het betreft een raming op basis van de cijfers van het aantal cliënten met een Wmo-maatwerkvoorziening, de gemeentelijke uitgaven hieraan en de inkomsten uit eigen bijdragen. Om deze raming zo zuiver mogelijk te maken, wordt gecorrigeerd voor verschillende andere factoren die ook van invloed zijn op het zorggebruik en de uitgaven hieraan. Bij één van deze correcties is een fout ontstaan. Hierbij zijn verkeerde basiscijfers als uitgangspunt genomen waardoor te veel cliënten zijn meegeteld. Dit heeft ertoe geleid dat een te grote «correctie» is uitgevoerd. Gevolg hiervan is dat het geraamde netto-effect van het abonnementstarief ca. € 21 mln. in

¹ Kamerstuk 29 538, nr. 329.

² Raadpleegbaar via www.tweedekamer.nl

2020 hoger uitkomt dan in de eerder verzonden monitorrapportage staat aangegeven.

Met deze correctie wordt het totale budgettaire effect van het abonnementstarief in 2020 door de onderzoekers geschat op € 330 mln. in plaats van € 309 mln., zoals ik uw Kamer op 25 oktober jl. heb gemeld. Hierbij zijn de gedeelde inkomsten uit eigen bijdrage berekend op € 100 mln. en is de extra stijging van de uitgaven aan «hulp bij het huishouden» en «hulpmiddelen en diensten» samen ingeschat op € 230 mln., met als kanttekening dat een deel daarvan is toe te schrijven aan de tariefontwikkelingen in 2020. Uit eerder onderzoek bleek dat de invoering van nieuwe loonschalen een substantieel effect heeft gehad op de tariefontwikkeling in 2019 en de verwachting is dat dit ook in 2020 een effect heeft gehad. Zonder deze tariefontwikkeling zou de schatting van de extra uitgaven lager zijn geweest.

In mijn brief van 25 oktober heb ik aangegeven dat de kosten van het abonnementstarief in 2020 vrijwel gelijk zijn aan de raming die ten tijde van het regeerakkoord is opgesteld, maar dat het reëel is te veronderstellen dat de extra toestroom ook in 2021 (deels) doorzet, waardoor de kosten in dat jaar boven de raming uit zullen stijgen. Op basis van de herziene uitkomsten constateer ik dat de raming in 2020 al wordt overschreden. Bij het Regeerakkoord zijn de totale kosten voor het abonnementstarief geraamd op structureel € 290 mln. in prijspeil 2017. Omgerekend naar prijspeil 2020 bedraagt dit circa € 310 mln. Met de herziene inschatting van € 330 mln. wordt de raming in 2020 met ca. € 20 mln. overschreden, dus met ruim 5%.

Ik heb in mijn eerdere brief aangegeven dat ik van mening ben dat aanvullende maatregelen nodig zijn, mede in het licht van de motie van het lid Hijink c.s.³. Deze conclusie blijft, ook met de herziene uitkomsten, onveranderd. Met de VNG worden hiertoe gezamenlijk voorstellen uitgewerkt, waarbij naar financiële en inhoudelijke maatregelen wordt gekeken. Gegeven de huidige demissionaire status van dit kabinet laat ik een definitief besluit over de maatregelen aan een volgend kabinet.

Het Wmo-toezicht

Ik heb uw Kamer op 8 december 2020⁴ de IGJ-jaarrapportage over het jaar 2019 aangeboden en in deze brief aangekondigd, conform het advies van de IGJ, de professionaliseringsagenda voort te zetten en een verkenning uit te voeren naar het Wmo-toezicht. Hieraan is in het afgelopen jaar uitvoering gegeven. Onderstaand is een overzicht opgenomen van de uitgevoerde acties in 2021 op het terrein van Wmo-toezicht. Hierbij bied ik uw Kamer tevens drie rapporten aan⁵. Het betreft: het onderzoeksrapport van Significant naar de toekomstscenario's Wmo-toezicht, de jaarrapportage IGJ over het jaar 2020 en de werkagenda van Toezicht Sociaal Domein zoals aangekondigd in de brief van 24 juni 2021⁶. In deze brief geef ik een weergave van de inhoud van de rapporten, maar worden geen nieuwe maatregelen of activiteiten aangekondigd. Gelet op de demissionaire status van het kabinet is dit de verantwoordelijkheid van mijn ambtsopvolger.

³ De motie van het lid Hijink c.s. verzoekt de regering aan de hand van de uitkomsten van de monitor, in samenspraak met gemeenten, maatregelen te treffen als blijkt dat sprake is van knelpunten die zijn ontstaan bij een deugdelijke uitvoering van het abonnementstarief door gemeenten. (Kamerstuk 35 093, nr. 17)

⁴ Kamerstuk 29 538, nr. 324.

⁵ Raadpleegbaar via www.tweedekamer.nl

⁶ Kamerstuk 34 477, nr. 79.

Uitgevoerde acties Wmo-toezicht in 2021

Er zijn producten ontwikkeld door de VNG en GGD GHOR die gemeenten en GGD'en ondersteunen in het professionaliseren van het Wmo-toezicht, zoals een nieuwe handreiking over het Wmo-toezicht en de routekaart toezicht, handhaving en naleving. Verder is de handreiking «Transparant Wmo-toezicht» ontwikkeld door de VNG, waarin het proces van openbaarmaking uiteen wordt gezet. In 2021 hebben de VNG, VNG Naleving en GGD GHOR Nederland aan een plan gewerkt om kennis en kunde met betrekking tot toezicht meer te bundelen. Dit heeft geleid tot een e-learning, waarmee (startende) toezichthouders een goede basis krijgen om hun werk op gedegen wijze uit te voeren. Verder is een e-learning ontwikkeld om het gemeentebestuur goed te kunnen positioneren bij de invulling van het Wmo toezicht. Daarnaast worden regionale intervisie-bijeenkomsten voor toezichthouders georganiseerd, zodat collega-toezichthouders kennis kunnen uitwisselen en met elkaar afspraken kunnen maken. Met het uitvoeren van deze acties is de professionaliseringsagenda afgerond, maar VNG en GGD GHOR onderzoeken gezamenlijk de mogelijkheden hoe gemeenten blijvend ondersteund kunnen worden.

De IGJ-jaarrapportage 2020

Hierbij bied ik u de jaarrapportage aan van de Inspectie Gezondheidszorg en Jeugd (IGJ) over de uitvoering van het Wmo-toezicht in 2020⁷. Op basis van artikel 6.2, tweede lid Wmo 2015, is de IGJ gehouden jaarlijks aan de Minister te rapporteren over de uitvoering van dit toezicht door de gemeenten en de effecten daarvan op de uitvoering van de maatschappelijke ondersteuning. In de jaarrapportage concludeert de IGJ dat het Wmo-toezicht niet is verbeterd en dat, vanwege covid-19 crisis en de daarmee gepaard gaande tekort aan personeel, het Wmo-toezicht op een andere wijze is uitgevoerd en soms zelfs is gestopt. De IGJ beveelt aan om alle aanbevelingen die zijn gedaan in de jaarrapportage over het jaar 2019 voortvarend op te pakken en daarnaast gemeenten actiever te ondersteunen bij de inrichting van het lokale toezicht, bijvoorbeeld door het vaker delen van goede voorbeelden.

Toekomstscenario's Wmo-toezicht

Onderzoeksbureau Significant (hierna: de onderzoekers) hebben van het Ministerie van VWS de opdracht gekregen een verkenning uit te voeren naar het Wmo-toezicht. De opdracht is afgestemd met de VNG, GGD GHOR Nederland, de IGJ en TSD. Deze partijen hebben ook zitting gehad in de begeleidingscommissie. De onderzoekers hebben onderzocht op welke wijze het gemeentelijk toezicht op de kwaliteit van Wmo-voorzieningen is vormgegeven in de uitvoering. In het onderzoek is ook aandacht voor de relatie met het gemeentelijk toezicht op fraude en rechtmatigheid. De opgestelde analyse en aanbevelingen richten zich echter voornamelijk op de verbetering van het kwaliteitstoezicht.

In het onderzoeksrapport is opgenomen dat gemeenten op grond van de Wmo2015 een grote mate van beleidsruimte hebben om het toezicht uit te voeren. Sinds de inwerkingtreding van de Wmo2015 is de ontwikkeling van de toezichtsfunctie een aandachtspunt geweest. Met het opstellen van handreikingen, het organiseren van intervisie en het delen van kennis tussen gemeenten is een aantal belangrijke stappen gezet. Tegelijkertijd geven de onderzoekers aan dat de vraag bij de betrokkenen leeft of het

⁷ Raadpleegbaar via www.tweedekamer.nl

wettelijk kader voor het Wmo toezicht wel voldoende handvatten biedt voor de uitvoeringspraktijk.

De onderzoekers constateren dat vanuit het wettelijke kader (de Wmo2015) minimale eisen worden gesteld aan de Wmo-toezichthouder. Dit leidt in de uitvoering tot een grote mate van diversiteit met betrekking tot de organisatie, uitvoering en verantwoordelijkheden van het toezicht. In de uitvoeringspraktijk is vaak niet helder aan welke eisen het Wmo-toezicht precies zou moeten voldoen en wanneer er sprake kan zijn van voldoende en adequaat toezicht. Dit geldt bijvoorbeeld voor onderwerpen zoals onafhankelijkheid, werkprogramma's, beschikbare capaciteit, de werkwijze van de GGD, het kennisniveau van de toezichthouder en de mate van structureel of calamiteitentoezicht.

In het onderzoek is een vijftal scenario's geschetst om tot versterking van het Wmo-toezicht te komen: (0) geen extra inzet, (1) het blijven stimuleren, faciliteren en aanjagen van de uitvoering, (2) het aanscherpen van de wettelijke kaders (bijvoorbeeld door de rol, taken en bevoegdheden van de toezichthouder in de wet te definiëren), (3) het regionaliseren van het Wmo-toezicht en/of (4) het centraliseren van het Wmo-toezicht. De onderzoekers doen de aanbeveling om (een deel van) scenario 2 en 3 uit te werken omdat zij van mening zijn dat de geconstateerde knelpunten in de uitvoeringspraktijk op deze manier aangepakt kunnen worden.

Werkagenda Toezicht Sociaal Domein

In het meerjarenprogramma van TSD is opgenomen dat in de komende vier jaar wordt gewerkt langs drie toezichtlijnen: verbreden, verdiepen en reflecteren. Dit meerjarenprogramma is nu geconcretiseerd in een werkagenda voor de jaren 2021 en 2022. Het uitgangspunt van TSD is om samen met de uitvoeringspraktijk tot concrete oplossingen te komen voor complexe problemen die zich niet laten vatten in één domein of één beleidsterrein. Zo wordt bijvoorbeeld ingezet op de problematiek die speelt bij 18-/18+ en de combinatie van schulden en multiproblematiek. Hierbij bied ik uw de Werkagenda Toezicht Sociaal Domein 2021–2022 aan⁸.

Onafhankelijke cliëntondersteuning

Dit kabinet heeft in deze kabinetsperiode € 55 miljoen en vanaf 2022 structureel € 10 miljoen per jaar beschikbaar gesteld voor de versterking van cliëntondersteuning. In 2018 heb ik vier opgaven geïdentificeerd met betrekking tot de doorontwikkeling van de functie cliëntondersteuning. In onderstaande tabel ziet u de stand van zaken op dit moment.

Opgave	Resultaten
Verkrijgen van inzicht in de vraag naar en het aanbod van cliëntondersteuning	– Onderzoek naar behoefte en aanbod cliëntondersteuning is uitgevoerd. ¹ – Door meerdere koplopergemeenten is aandacht besteed aan de lokale vraag en het lokale aanbod.

⁸ Raadpleegbaar via www.tweedekamer.nl

Opgave	Resultaten
Cliëntondersteuning bij de toegang beter bekend en beter georganiseerd.	<ul style="list-style-type: none"> – Movisie voert in opdracht van de VNG, leder(in) en de Koepel Adviesraden Sociaal Domein een Koplopertraject uit. In dit traject zijn inmiddels 113 gemeenten aan de slag gegaan met het versterken van de functie. – Bekendheid van cliëntondersteuning bij de toegang is een belangrijk thema voor gemeenten binnen het Koplopertraject dat loopt. – Vervolgonderzoek XpertiseZorg is uitgevoerd en ging specifiek in op potentiële toegangen/verwijzers². – Op de website www.regelhulp.nl is een overzicht opgenomen van organisaties voor cliëntondersteuning voor elke gemeente en zorgkantoor.
Meer bekendheid over het recht op cliëntondersteuning bij cliënten en/of hun naasten.	<ul style="list-style-type: none"> – Vergroten van de bekendheid is een belangrijk thema voor gemeenten binnen het Koplopertraject. – Campagne & Co is gelanceerd voor het vergroten van de algemene bekendheid en vindbaarheid. – Bekendheid van cliëntondersteuning bij potentiële cliënten is onderzocht door het RIVM³.
Kwaliteit en deskundigheid bevorderen, in het bijzonder om specifieke groepen nog beter te leren bedienen.	<ul style="list-style-type: none"> – Binnen het Koplopertraject zijn 68 gemeenten aan de slag gegaan met gespecialiseerde cliëntondersteuning voor specifieke doelgroepen. – Met financiële ondersteuning van VWS heeft de Beroepsgroep van Cliëntondersteuners voor mensen met een beperking (BCMB) een basisopleiding cliëntondersteuner vormgegeven, een kwaliteitskader en een beroepscompetentieprofiel opgesteld en zijn 30 ambassadeurs opgeleid die lokaal en regionaal activiteiten uitvoeren om de bekendheid, vindbaarheid en kwaliteit te vergroten.

¹ Kamerstuk 31 476, nr. 26

² Kamerstuk 31 476, nr. 33

³ Kamerstuk 31 476, nr. 35

Inmiddels zijn er al 113 gemeenten koploper en zij werken aan de lokale versterking van cliëntondersteuning. Deze gemeenten hebben een ambassadeursfunctie binnen hun regio en hebben daarmee 62 andere gemeenten bereikt. De bijgevoegde factsheet van Movisie geeft een beeld van de betrokken gemeenten op de thema's waarop zij inzetten.

Onderzoeksbureau HHM heeft op mijn verzoek een tweede evaluatie gedaan naar het Koplopertraject. Het rapport is als bijlage bij deze brief gevoegd⁹. Uit dit onderzoek blijkt dat het Koplopertraject volgens de deelnemers een doeltreffende en doelmatige manier is om de functie cliëntondersteuning lokaal te versterken. Wel wordt aandacht gevraagd voor de duurzaamheid en structurele borging van de resultaten.

Onlangs heb ik een meerjarige subsidieregeling voor gemeenten gepubliceerd om de beweging die is ingezet met het Koplopertraject door te zetten¹⁰. Movisie blijft deze gemeenten ondersteunen vanuit de Koploperaanpak. Onlangs is de eerste aanvraagronde geweest, daar was veel belangstelling voor. Ik stel vast dat de vier opgaven met betrekking tot de doorontwikkeling van cliëntondersteuning verder zijn gebracht. De investering in de functie heeft in heel het land veel in beweging gezet: we weten meer over de vraag en aanbod van de functie, veel gemeenten hebben beleid gemaakt met betrekking tot de functie, zorgkantoren zijn aan de slag gegaan met het verbeteren van de kwaliteit van cliëntondersteuning en ook staat het beroep van cliëntondersteuner beter op de kaart.

⁹ Raadpleegbaar via www.tweedekamer.nl

¹⁰ Specifieke Uitkering versterking cliëntondersteuning 2021 | Subsidie | Dienst Uitvoering Subsidies aan Instellingen (dus-i.nl)

Op basis van de onderzoeken van HHM en het RIVM, het rapport van de Nationale ombudsman «Blijvende Zorg», en op basis van signalen van bijvoorbeeld mensen die zich bij VWS melden met complexe casuïstiek maak ik echter op dat wij er nog niet zijn. Ik ga daarom door met het versterken van de functie cliëntondersteuning. Het is aan een volgend kabinet om hierin keuzes te maken.

Tolkvoorzieningen

Op 11 december 2020 (Kamerstuk 35 070, nr. 14) is uw Kamer geïnformeerd door de Staatssecretaris van SZW over de stand van zaken rondom de centralisatie van de tolkvoorzieningen Nederlandse Gebarentaal mede namens de Minister voor Basis- en Voortgezet Onderwijs en Media, en de Minister voor Medische Zorg en Sport.

In deze brief is gemeld dat de betrokken departementen en UWV bezig zijn met een herijking van de tarieven voor de doventolkvoorzieningen in de verschillende regelingen die door UWV worden uitgevoerd. Naar aanleiding van een herijkingsonderzoek verhoogt UWV de normtarieven voor de doventolkvoorziening van het Ministerie van VWS en SZW per 01-01-2022, zodat tolken een representatief inkomen kunnen verwerven. Tevens zijn dan de normtarieven in de regelingen voor de doventolkvoorziening van het Ministerie van SZW en VWS geharmoniseerd.

Mantelzorg

Naar aanleiding van de motie van Kamerlid Werner¹¹, die vraagt om pilots bij gemeenten gericht op het meten van de effecten van praktische ondersteuning voor mantelzorgers op zorggebruik in andere wetten, kan ik uw Kamer het volgende melden.

In februari 2021 heeft MantelzorgNL het onderzoek *De maatschappelijke waarde van mantelzorg, een maatschappelijke kosten-batenanalyse*, uitgevoerd door onderzoeksbureau Ecorys, gepubliceerd¹². In dit onderzoek is gekeken naar het kosten- én het waardeperspectief van mantelzorg. Welke kosten gaan gepaard met het verlenen van mantelzorg? In uitgaven en in tijdsinzet? Wat is de inspanning van de mantelzorger waard? En wat is de «vervangingswaarde»? Oftewel, hoe verhouden deze kosten zich ten opzichte van zorg die door anderen (niet-mantelzorgers) verleend wordt? Op basis van de kosten van publieke en private alternatieven is de (theoretische) vervangingswaarde geraamd op minimaal € 32 tot € 44 miljard per jaar. De rapportage onderstreept het grote maatschappelijke belang van mantelzorg en de noodzaak om mantelzorgers goed te ondersteunen en hun duurzame inzetbaarheid te verbeteren.

De afgelopen jaren heb ik hier samen met de VNG, ZN, MantelzorgNL en VNO/NCW/MKB-Nederland volop aan gewerkt vanuit het programma Langer Thuis en de landelijke aanpak Samen sterk voor mantelzorg. Ik ben voornemens om komend jaar samen met Mantelzorg NL te werken aan een vervolgonderzoek. Doel is om beter inzicht te krijgen in de interventies die gemeenten zouden kunnen doen om mantelzorgers te ondersteunen en zo te voorkomen dat zij overbelast raken of dat zwaardere vormen van zorg nodig zijn voor hun naasten. In een aantal gemeenten zullen mantelzorgers gevolgd worden die op verschillende wijzen ondersteund worden. Ook gaan wij meten wat de effecten van die interventies zijn. Zo verwachten we een beter beeld te krijgen van de opbrengsten van verschillende typen interventies.

¹¹ Kamerstuk 35 925 XVI, nr. 56

¹² Mantelzorgers zijn per gemeente miljoenen euro's waard – MantelzorgNL

Handreiking kwetsbare ouderen thuis

Twaalf veldpartijen hebben een Handreiking Kwetsbare Ouderen Thuis ontwikkeld, met steun van VWS via het programma Langer Thuis. De veldpartijen geven aan dat toepassing van de handreiking in de praktijk van de zorg belemmerd wordt door de bekostiging en financiering van zorg. In reactie op dat signaal heb ik het Zorginstituut gevraagd te duiden welke interventies binnen de handreiking behoren tot de verzekerde zorg. Via de derde voortgangsrapportage over Langer Thuis bent u geïnformeerd dat die duiding inmiddels beschikbaar is¹³.

Het Zorginstituut maakt duidelijk voor welke groep ouderen de multidisciplinaire, proactieve, persoonsgerichte zorg die in de handreiking wordt beschreven geïndiceerd is. Het Zorginstituut bevestigt dat voor deze doelgroep ook de afstemming en coördinatie van zorg behoren tot het verzekerd pakket.

In vervolg hierop heb ik aan de Nederlandse Zorgautoriteit (NZa) gevraagd zowel de bekostiging als de zorgmarkt voor integrale zorg aan kwetsbare ouderen thuis te analyseren en op basis daarvan te komen tot adviezen en opties die ertoe kunnen bijdragen dat deze zorg voor meer kwetsbare ouderen thuis beschikbaar komt. Deze adviesvraag treft u als bijlage bij deze brief ter informatie aan¹⁴. Ik verwacht het NZa-advies rond de zomer van 2022 te ontvangen.

Leer- en experimenterprogramma samenwerking gemeenten – verzekeraars

In het kader van het versterken van de regionale samenwerking ben ik in maart 2020 samen met de VNG en op verzoek van de G40 een leer- en experimenterprogramma gestart, gericht op samenwerking tussen gemeenten onderling en met zorgverzekeraar en het zorgkantoor in de regio. Het doel van dit leer- en experimenterprogramma was om regio's te faciliteren en ondersteunen met het in beeld brengen van regionale opgaven, als opmaat voor afspraken over een attractieve uitvoeringsagenda in de eigen regio.

In dit programma is samen met gemeenten, ZN en de Patiëntenfederatie gewerkt aan een aanpak om te komen van het in beeld brengen van de opgaven en tot het maken van samenwerkingsafspraken. Sleutels om meer uit de samenwerking tussen gemeenten en zorgverzekeraars te halen zijn volgens de betrokken partijen gelegen in een viertal samenhangende elementen:

- Slim datagebruik om meer grip te krijgen op de opgaven die moeten worden aangepakt en het toetsen en monitoren van werkwijzen die moeten bijdragen aan het oplossen van deze opgaven.
- Scherper doelen formuleren op opgaven die zowel inzet van gemeenten als van zorgverzekeraars vragen.
- Doordenken van functies (groep van maatregelen) waarin moet worden voorzien om overeengekomen doelen te bereiken. Functies fungeren daarbij als kader om de werkzame bestanddelen te kunnen benoemen van succesvolle initiatieven.
- Bewust zijn van de relevante kenmerken van samenwerking als zodanig.

¹³ <https://www.zorginstituutnederland.nl/publicaties/publicatie/2021/06/30/verduidelijking-zorginstituut-zorg-voor-kwetsbare-ouderen-thuis-in-een-complexe-zorgsituatie>

¹⁴ Raadpleegbaar via www.tweedekamer.nl

Hoewel de daadwerkelijke samenwerking in de regio moet plaatsvinden is ook geïnventariseerd wat volgens de betrokken partijen op landelijk niveau nodig is om samenwerking in de regio te ondersteunen. De werkstructuur en de benoeming van de thema's heeft de samenwerking in de regio een boost gegeven. Tegelijkertijd geven partijen aan dat er binnen de ontwikkelde structuur zaken zijn die nog verdere doordinking en concretisering vragen, waaronder een uitwerking hoe mandaat eruit kan zien bij zowel gemeenten als zorgverzekeraars. Daarnaast moeten binnen de wettelijke kaders voldoende aanknopingspunten zijn om de samenwerking gestalte te kunnen geven én te laten renderen en de juiste voorwaarden aanwezig zijn om bewezen effectieve werkwijzen op te schalen.

Het programma heeft geresulteerd in het rapport «naar urgentie en concreetheid in de regio», dat u als bijlage bij deze brief aantreft¹⁵. Als vervolg van dit traject hebben gemeenten en zorgverzekeraars aangegeven in kaart te gaan brengen wat nodig is om de volgende stappen te kunnen zetten als het gaat om samenwerking in de regio. Tevens zal dit rapport onderdeel zijn van de overdracht van gemeenten richting de nieuwe colleges en de nieuwe wethouders die met dit vraagstuk verder aan de slag gaan.

Zoals ook in de voortgangsrapportage Juiste Zorg op de Juiste Plek¹⁶ is aangegeven, is de transformatie een proces van lange adem. Samenwerken aan de gedeelde opgaven in de regio is cruciaal om ervoor te zorgen dat het zorg- en ondersteuningsaanbod aansluit bij wat mensen echt nodig hebben. Vanzelfsprekend zullen de uitkomsten van het leer- en experimenteerprogramma worden meegenomen bij vervolgstappen die in dit kader worden gezet.

De Minister van Volksgezondheid, Welzijn en Sport,
H.M. de Jonge

¹⁵ Raadpleegbaar via www.tweedekamer.nl

¹⁶ Kamerstuk 29 689, nr. 1132